

Дисципліна з підготовки доктора філософії:

«ХІРУРГІЯ»

Спеціальність	I2 «Медицина»
Освітньо-наукова програма	«Медицина», 2025
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Навчальний рік	2025-2026
Статус дисципліни	Нормативна, професійно-вибіркова
Мова викладання	українська, англійська
Загальне навантаження	6 кредити ЄКТС
Курс / семестр	2, 3 рік навчання / 3, 4, 5 семестр
Лектор	проф., Марія ПОКИДЬКО
Укладач	доц. Вікторія БАЛАБУЄВА
Місце проведення, контакти	Кафедра хірургії №2 з курсом «Основи стоматології» Адреса: 21028, м. Вінниця, вул. Київська, 68 surgery2@vnm.edu.ua

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

АНОТАЦІЯ

Освітньо-науковий рівень вищої освіти підготовки докторів філософії з медичних наук передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Аспірант на науково-практичному рівні вивчає питання етіологічних чинників, патоморфогенетичних механізмів, клініко-лабораторних та клініко-морфологічних паралелей хірургічних захворювань і їх ускладнень; найновітніші наукові розробки та дані щодо найбільш поширених хірургічних захворювань, а саме, органів дихання, захворювань системи кровообігу, системи кровотворення, ендокринної патології, захворювань органів травлення, органів сечовидільної системи, надання невідкладної допомоги при основних невідкладних станах в розрізі вищевказаних напрямків.

Основною особливістю підготовки докторів філософії з медичних наук є розвиток загальних та фахових компетентностей для забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації для здійснення науково-дослідницької діяльності, аналітичної роботи, наукового консультування лікарів практичного напрямку лікувально-профілактичних закладів та інших організацій, а також у викладацькій роботі. Здобувачі вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня повинні бути здатні також для роботи в міжнародних дослідницьких проектах та інституціях. Для здійснення професійної підготовки в ВНМУ ім. М.І. Пирогова створена відповідна навчально-матеріальна база, яка дозволяє здійснювати навчання аспірантів за освітньо-науковою програмою спеціальності I2 «Медицина», спеціалізації «Хірургія».

У викладанні навчальних дисциплін застосовується проблемно-орієнтований стиль викладання, засноване на дослідженні. Проблемність у викладанні спонукає суб'єкта

пізнавальної діяльності збагачувати знання. А орієнтація у викладанні на дослідження стимулює аспіранта до самостійного аналітичного пошуку та наукового обґрунтування відповідей на проблемні питання. Аспіранти залучаються до активної та продуктивної діяльності, спостерігають, слухають, осмислюють логіку наукового дослідження, беруть участь у доведенні гіпотези, перевірці правильності вирішення проблеми. Важливою формою роботи є наукові диспути в аудиторії, на яких відпрацьовуються вміння аргументовано формулювати точку зору на дискусійні наукові питання, розкривати суперечності у знанні та у процесах пізнання. Метод програмування розвиває логіку наукового вирішення дослідницької проблеми шляхом поетапного роздрібнення навчального матеріалу, з постановкою до кожної його частини питань і завдань. Викладач спонукає аспірантів до самостійної теоретичної роботи з визначення алгоритму пошуку вирішення проблеми, активної участі у формулюванні проблемної ситуації, висунення припущень, доведення гіпотези та перевірки правильності її вирішення. Навчання проводиться у навчальних групах за розкладом у такій системі: лекція, семінар/практичні заняття/групове та індивідуальне завдання тощо. Систематичне здійснення поточного та проміжного контролю знань дає змогу через систему зворотного зв'язку (від слухача до викладача) вчасно вносити до навчального процесу необхідні корективи.

При викладенні тематичного матеріалу відповідних дисциплін будуть застосовані історичний, системний, процесуальний, евристичний, структурно-функціональний підходи, а також узагальнення, моделювання, прогнозування, міждисциплінарність та інші. В організації навчального процесу особлива увага приділяється самостійній роботі аспірантів, дистанційним формам навчання, практичним заняттям, спрямованим на відпрацювання дослідницьких вмінь та навичок.

Невід'ємною частиною підготовки аспірантів до контролю є своєчасне виконання обов'язкових видів робіт та відвідування аудиторних занять. Іспит (екзамен) здійснюється у формі письмової роботи або усної відповіді на питання за тестами, білетом. Аспіранти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж розрахунковий мінімум, вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Кожна дисципліна навчального плану підготовки докторів філософії (термін: 4 роки) спеціальності «Медицина», спеціалізації «Хірургія» забезпечена навчально-методичними комплексами навчальних дисциплін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою викладання нормативної, освітньо-вибіркової навчальної дисципліни «Хірургія» є здобуття аспірантами знань, навичок та вмінь в сфері хірургічних захворювань, достатніх для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових наукових фактів та їх впровадження у практичну медицину та інші сфери життя.

Основними завданнями вивчення нормативної, освітньо-вибіркової дисципліни «Хірургія» є формування системи знань, професійних умінь, педагогічної майстерності, дослідницько-інноваційної діяльності та практичних навичок під час ведення хворих хірургічного профілю.

До основних завдань підготовки докторів філософії з спеціалізації «Хірургія» належать:

Поглиблення теоретичної загальної та фахової підготовки.

Підвищення рівня професійної та викладацької майстерності здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем в практичній сфері охорони здоров'я з спеціалізації «Хірургія».

Розвиток науково-дослідницьких навичок для здійснення самостійних наукових досліджень.

Розвиток навичок написання та оформлення результатів наукових робіт у вигляді тез, статей, аналітичних доповідей, монографій тощо.

Поглиблення рівня володіння усною та письмовою науковою мовою для апробації результатів наукових досліджень на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Підвищення рівня професійної підготовки з спеціальності «Медицина», спеціалізації «Хірургія» задля здійснення наукового консультування практикуючих лікарів лікувально-профілактичних закладів та інших організацій.

Програмні компетенції

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати комплексні проблеми у пацієнтів хірургічного профілю; проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Загальні компетенції:

ЗК 1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.

ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові (спеціальні) компетенції:

ФК 1. Здатність до розуміння хірургічного наукового напрямку та освітньої діяльності.

ФК 2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.

ФК 4. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту.

ФК 6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення.

ФК 7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

ФК 11. Дотримання етики та академічної доброчесності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації.

ПРН2. Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.

ПРН3. Виявляти невирішені проблеми з хірургії, формулювати питання та визначати шляхи їх рішення.

ПРН7. Пояснювати принципи, специфічність та чутливість методів дослідження у пацієнтів хірургічних стаціонарів, інформативність обраних показників.

ПРН8. Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження в хірургічній практиці та освітній діяльності.

ПРН9. Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження.

ПРН10. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство.

ПРН12. Розвивати комунікації у професійному середовищі та громадській сфері.

ПРН15. Організувати роботу колективу (студентів, колег, міждисциплінарної команди).

3. РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ ТА ГОДИНАМИ НАВЧАННЯ

Види занять	Години
Практичні заняття	60
Самостійна робота	60
Медична практика	60
Всього:	180

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви змістових модулів і тем
1.	Загальні питання організації надання хірургічної допомоги. Хірургічна операція. Переливання препаратів крові та кровозамінників.
2.	Ушкодження. Рани та рановий процес. Кровотечі. Опіки та відмороження. Електротравма.
3.	Гнійні хірургічні захворювання. Хірургічна інфекція. Сепсис.
4.	Захворювання ендокринної системи
5.	Гнійно-запальні захворювання шиї, медіастеніти. Захворювання стравоходу.
6.	Хірургічні захворювання органів грудної клітки. Основи трансплантології.
7.	Грижі. Гострі та хронічні захворювання органів черевної порожнини, заочеревинного простору та прямої кишки.
8.	Захворювання вен та артерій.
9.	Онкологічні захворювання.
10.	Хірургічні захворювання у дітей.
11.	Організаційні особливості надання хірургічної допомоги при надзвичайних станах.
12.	Бойова хірургічна травма. Вогнепальна та мінно-вибухова травма. Травматичний шок та травматична хвороба.
13.	Краш-синдром. Політравма. Комбіновані ушкодження хірургічного профілю. Опіки та відмороження. Переломи та вивихи.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У викладанні навчальних дисциплін застосовується проблемно-орієнтований стиль викладання, засноване на дослідженні. Проблемність у викладанні спонукає суб'єкта пізнавальної діяльності збагачувати знання. А орієнтація у викладанні на дослідження стимулює аспіранта до самостійного аналітичного пошуку та наукового обґрунтування відповідей на проблемні питання. Аспіранти залучаються до активної та продуктивної діяльності, спостерігають, слухають, осмислюють логіку наукового дослідження, беруть участь у доведенні гіпотези, перевірці правильності вирішення проблеми.

Важливою формою роботи є наукові диспути в аудиторії, на яких відпрацьовуються вміння аргументовано формулювати точку зору на дискусійні наукові питання, розкривати суперечності у знанні та у процесах пізнання. Метод програмування розвиває логіку наукового вирішення дослідницької проблеми шляхом поетапного роздрібнення навчального матеріалу, з постановкою до кожної його частини питань і завдань. Викладач спонукає аспірантів до самостійної теоретичної роботи з визначення алгоритму пошуку вирішення проблеми, активної участі у формулюванні проблемної ситуації, висунення припущень, доведення гіпотези та перевірки правильності її вирішення. Навчання проводиться у навчальних групах за розкладом у такій системі: лекція, семінар/практичні заняття/групове та індивідуальне завдання тощо. Систематичне здійснення поточного та проміжного контролю знань дає змогу через систему зворотного зв'язку (від слухача до викладача) вчасно вносити до навчального процесу необхідні корективи.

При викладанні тематичного матеріалу відповідних дисциплін будуть застосовані історичний, системний, процесуальний, евристичний, структурно-функціональний підходи, а також узагальнення, моделювання, прогнозування, міждисциплінарність та інші. В організації навчального процесу особлива увага приділяється самостійній роботі аспірантів, дистанційним формам навчання, практичним заняттям, спрямованим на відпрацювання дослідницьких вмінь та навичок.

Використання дистанційного навчання – із залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

6 ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ - іспит ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль, підсумковий контроль змістових модулів, підсумковий модульний (семестровий) контроль. усний контроль: основне запитання, додаткові, допоміжні;

запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; письмовий контроль; програмований контроль. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, ситуаційних, клінічних, розрахунково-аналітичних, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії тощо.

1. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Оцінка з дисципліни (іспит) аспіранта складається з суми балів поточного контролю та балів, отриманих за іспит.

Форма поточного контролю успішності навчання.

Оцінка з дисципліни визначається за результатами поточної навчальної діяльності аспіранта із всіх тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у 200-бальну шкалу.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання під час занять:

Оцінка «відмінно» виставляється у випадку, коли здобувач знає зміст теми заняття у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей, вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка «добре» виставляється за умови, коли здобувач знає зміст теми заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка «задовільно» ставиться здобувачу на основі його знань всього змісту теми заняття та при задовільному рівні його розуміння. Здобувач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання і вміння здобувача не відповідають вимогам «задовільної» оцінки.

Оцінювання самостійної роботи.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Критерії оцінювання під час проведення іспиту:

Оцінка «відмінно» (80-71 бал) – виставляється у випадку, коли аспірант під час співбесіди та виконання отриманого завдання відповів на всі поставлені екзаменаторами запитання з дисципліни у повному обсязі, може проілюструвати відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей, вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, генерує інноваційні ідеї. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням окремих несуттєвих неточностей.

Оцінка «добре» (70-61 бал) – виставляється за умови, коли аспірант під час співбесіди та виконання отриманого завдання добре відповідає та розуміє всі поставлені екзаменаторами запитання з дисципліни, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові запитання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням окремих допущених помилок.

Оцінка «задовільно» (60-50 балів) – ставиться аспіранту на основі його знань всього змісту поставлених екзаменаторами під час співбесіди запитань, виконання отриманого завдання і демонстрації задовільного рівня розуміння та вмінь. Аспірант спроможний вирішувати

спрощені завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та демонструє практичні навички, відчуваючи труднощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно. В межах діапазону балів оцінювання відбувається з урахуванням кількості допущених помилок.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання та вміння аспіранта не відповідають вимогам «задовільної» оцінки.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для іспиту, диференційованого заліку
180-200	A	Відмінно
170-179,99	B	Добре
160-169,99	C	
141-159,99	D	Задовільно
122-140,99	E	
	FX	Незадовільно, з можливістю повторного складання
	X	Незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний контент: конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, питання, методичні вказівки, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь аспірантів. Навчальне обладнання. Технічні засоби навчання. Інтернет ресурси. Використання відео- та фототеки. Навчальні муляжі та симулятори.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Виконання навчальних завдань і робота за дисципліною має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ВНМУ ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/kodex_akad_dobro.PDF).

Відпрацювання пропущених аудиторних занять, повторне проходження контрольних заходів, а також процедури оскарження результатів проведення контрольних заходів здійснюються згідно «Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» (https://www.vnmu.edu.ua/downloads/other/pologPhD_org.pdf)

5. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-хірургії№2/> аспіранту.

6.ЛІТЕРАТУРА

Рекомендована література

1. Провідні наукові журнали (Першоджерела)

Для пошуку актуальних досліджень (метааналізів, РКД) орієнтуйтеся на журнали першого квартиля (Q1):

- Annals of Surgery: Найцитованіший хірургічний журнал у світі.
- JAMA Surgery: Лідер за імпаکت-фактором (~14.9 у 2024–2025 рр.).
- The Lancet Surgery: Висвітлює глобальні хірургічні дослідження та інновації.

- British Journal of Surgery (BJS): Основне джерело європейських хірургічних стандартів.
- Journal of Surgical Research: Спеціалізується на фундаментальних наукових та клінічних дослідженнях (актуально для 2025 року).

2. Спеціалізовані бази даних та ресурси

- PubMed (NLM): Обов'язкова база для бібліографічного пошуку.
- Cochrane Library (Surgery Group): Для пошуку систематичних оглядів хірургічних втручань.
- Global Surgery Unit: Ресурс для вивчення основ хірургічних досліджень та доказової практики.
- ScienceDirect: Доступ до повнотекстових статей *The American Journal of Surgery* та інших видань Elsevier.

3. Клінічні настанови (Guidelines)

- Для обґрунтування актуальності та методології роботи:
- American College of Surgeons (ACS): Стандарти надання допомоги та освітні ресурси.
- European Society for Medical Oncology (ESMO): Хірургічні аспекти онкології.
- Настанови.укр: Адаптовані клінічні протоколи МОЗ України.

4. Рекомендації щодо оформлення

- Для списку використаних джерел у НДР в Україні обов'язковим є дотримання ДСТУ 8302:2015 або міжнародного стилю APA/Vancouver.

Базова література з хірургії

1. Хірургія в 2 томах/ Березницький Я.С. Вид.: Нова книга, 2925.- 1336 с.
2. Невідкладні стани в хірургії. Навчальний посібник для медичних ВНЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України / К. Бобак, А. Бобак, В. Киретів.-Вд.:Нова книга.- 560 с.
3. Загальна та невідкладна хірургія: основні теми: посібник зі спеціалізованої хірургічної практики: 7-е видання / ред. Г'ю М. Патерсон, Кріс Дінс. Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 367 с. ISBN: 978-617-505-987-6
4. Хірургія: підручник / О.Ю. Усенко, Г.В. Білоус, Г.Й. Путінцева. — 5-е видання. Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 416 с. ISBN: 978-617-505-853-4 (9786175058534)
5. Барціховський В.В., Шерстюк П.Я. Медична біологія: підручник ВНЗ (I-III р.а.).- Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина»,-2017.-312 с.
6. Гнійна хірургія: навч. пос. / С.Д. Шаповал. – К. :ВСВ «Медицина», 2025. – 183 с.
7. Голованова І.А., Белікова І.В., Ляхова Н.О. Основи медичної статистики/ Навчальний посібник для аспірантів та клінічних ординаторів// Полтава, 2017 – 113с
8. Ендоскопічна і роботизована хірургія: навч. пос. за ред. В.М. Запорожана, В.В. Грубніка, Я. Боньєра. – К. :ВСВ «Медицина», 2023, 2-е видання. – 558 с.
9. Загальна хірургія /за ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова, В.О. Шідловського.- Вінниця, Нова книга.- 2018, 344 с.
10. Загальна хірургія (за ред. С.Д. Хімича, М.Д. Желіби). Вид. 3-тє- К.: «Медицина», 2018.- 608 с.
11. Наказ МОЗ України від 15 березня 2022 року
 - a. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-15032022--488-pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacij-schodo-nadannja-ekstrenoi-medichnoi-dopomogi-postrazhdalim-na-dogospitalnomu-etapi-v-umovah-bojovih-dijvoennogo->

[stanu?_cf_chl_tk=csG4ZKPCu1oQLFyb8HzCjwb9VyyHA7poYnrB.gatQ1A-1648093152-0-gaNycGzNGFE](https://aumf.org/ua/)

12. Невідкладна військова хірургія, Українське видання, 2022 рік. Інститут Бордена, Центр і школа Медичної служби армії США, 540 с. Безкоштовна електронна версія на <https://aumf.org/ua/>
13. Онопрійчук Д.В. Конспект з абдомінальної хірургії. – Рута. – 2021. – 138с.
14. Півторак В.І. Кобзар О.Б., Шевчук Ю.Г. Короткий курс топографічної анатомії та оперативної хірургії.- Вінниця: Нова книга, 2015.- 224 с.
15. Фомін П.Д. Невідкладна хірургія органів черевної порожнини / Фомін П.Д., Усенко О.Ю., Березницький Я.С., Покидько М.І. і співавт. - К.: ТОВ "Бібліотека «Здоров'я України", 2018. – 354 с.
16. Хірургія: підручник у 2-х томах за ред. проф. П.Г. Кондратенка, І.В. Русина – Вінниця: Нова книга, - 2019, 694 с.
17. Хірургія. Підручник для поглибленого вивчення. Том 1 / Березницький Я. С. – Вінниця: Нова книга, 2023рік, 982с.
18. General Surgery / Хімич С.Д., Желіба М.Д., Андрющенко В.П., Ярмач О.А. і співавт. – К.: AUS Medicine Publishing, 2019. – 536 с.
19. Stop the bleed. Interactive course <https://www.stopthebleed.org/training/online-course/>
20. Ukrainian Trauma Life Support (UTLS) and AO webinars https://www.aofoundation.org/who-we-are/about-ao/disaster-response/utls-and-ao-webinars?utm_medium=social+media&utm_source=facebook&fbclid=IwAR2GY7rqHkAWUSYX_YSEOn7QO10M7ZqXNNySvPMRLxaL7l-UFGGrSFIRJCyM

Допоміжна

1. Невідкладна військова хірургія. Українське видання.- «Наутилус». – 2015 – 467 с.
2. Онкологія: підручник / Г.В. Бондар, А.І. Шевченко, І.Й. Галайчук, Ю.В. Думанський та інш. – К. : ВСВ «Медицина», 2019, 2-е видання. – 520 с.
3. Симптоми і синдроми в хірургії /за ред. Проф. І.Д. Герича, С.Д. Хімича.- К.: ВСВ «Медицина».- 2016.- 304 с.
4. TCCC-MP Guidelines and Curriculum <https://www.naemt.org/education/naemt-tccc/tccc-mp-guidelines-and-curriculum>
5. COVID-19: Trauma Education Resources | American College of Surgeons | Online Learning <https://learning.facs.org/content/covid-19-trauma-education-resources>
6. Pediatric surgery за ред. Кривчени Д.Ю., Сушка В.І., Дігтяр В.І. – К. ВСВ «Медицина», 2019. – 382 с.

Інформаційні ресурси

- www.meduniver.com
- <http://www.innerbody.com/>
- www.surgery.org.ua
- www.surgery.com
- www.ncbi.nih.gov/pubmed
- www.moz.gov.ua
- www.vnmu.vn.ua
- www.medscape.com
- www.compendium.com.ua
- www.bmj.com
- www.asge.org

Силабус з дисципліни «ХІРУРГІЯ» обговорено та затверджено на засіданні кафедри хірургії №2 з курсом «Основи стоматології» (протокол № 2, від 26.09.2025 року)

Відповідальний за курс _____
(підпис)

Вікторія БАЛАБУЄВА

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Марія ПОКИДЬКО